Lager ureumgehalte mogelijk door doelgerichte benadering (3)

Uitgangssituatie
De ureumgehalten over 2003 staan in tabel 1 als de jaargemiddelden per deelnemer per groep

Tabel 1. Gemiddelde ureumgehalten in melk van de deelnemers in de drie regio's over het jaar 2003 met het gemiddelde per gebied.

Regio	*noord*	*west*	*zuidoost*
Dln 1	30,0	30,6	29,1
Dln 2	27,6	28,0	28,1
Dln 3	26,8	26,8	27,1
Dln 4	26,0	26,8	25,9
Dln 5	23,9	25,0	23,8
Dln 6	23,0	24,3	23,3
Dln 7	22,2	24,2	22,8
Dln 8	21,8	22,5	18,5
Gemiddeld 2003	*25,2*	*26,0*	*24,8*

Tussen de drie groepen zijn de verschillen in resultaten niet groot. In alle drie regio's komen hogere en lagere ureumgehalten voor. Er zijn wel grote verschillen binnen iedere groep.

De conclusie is dat het management een belangrijker factor is dan 'gebied' of 'grondsoort'. Daarbij kan het wel zo zijn dat in het ene gebied veehouders meer sturingsmogelijkheden hebben dan in het andere. Veehouders met extensieve bedrijven op veen bijvoorbeeld die voldoende ruwvoer hebben, daarom geen maïs hoeven aan te kopen en vanwege de bodemgesteldheid weinig mogelijkheden hebben zelf maïs te telen, missen de sturingsmogelijkheden die het voeren van snijmaïs biedt.

Inschatting van het haalbaar ureumgehalte in melk
Vóór het maken van plannen werd de veehouders gevraagd welk ureumgehalte ze gemiddeld haalbaar achten. Meestal hoorden we richtgetallen die in de buurt van de 25 liggen. Pas als het ureumgehalte boven de 30 komt, werd actie ondernomen; evenzo als het onder de 20 dreigde te gaan dalen. Slechts enkelen richten zich op ureumgehalten die richting de 20 gaan. Een jaargemiddelde van 20 lijkt hen dan ook moeilijk haalbaar; 21-23 zit er dichter bij.

Na het maken van het plan: bijhouden van het ureumgehalte
De deelnemers hebben voor de zomer een plan gemaakt; om het effect hiervan in beeld te krijgen, is het verloop van het ureumgehalte in melk bijgehouden. Die gegevens worden steeds per deelnemer in een figuur gezet die enkele malen aan de groepsleden worden toegezonden. Als dat reden is onderling met elkaar contact op te nemen, zijn de deelnemers daar uiteraard vrij in. Maar van tijd tot tijd is er een bijeenkomst waarbij de ervaringen mondeling worden uitgewisseld aan de hand van de in figuur gezette gegevens. Het hoe en waarom van het algemene niveau van en de schommelingen in het ureumgehalte is aanleiding voor een interessante uitwisseling van ervaringen, meningen en denkrichtingen.

De resultaten van het voorjaar en de zomer van 2005
Uit eerder onderzoek is bekend dat melkveehouders die zich een duidelijk doel stellen daarmee op hun bedrijf concreet aan de gang gaan. Aan de hand van een tijdens de bijeenkomst ingevulde vragenlijst is het mogelijk de deelnemers in te delen in doelstellers en niet-doelstellers. 'Doelstellers' wordt hier gebruikt in de betekenis dat ondernemers specifiek

een doel stellen voor ureum, niet-doelstellers betekent dus niet dat deze ondernemers op andere thema's geen doelen stellen. Van enkele deelnemers is dit niet bekend omdat ze op de laatste bijeenkomst niet aanwezig konden zijn. In tabel 2 staan de resultaten van de zomer van 2005 ten opzichte van de zelfde periode in 2003. De resultaten van de groepen 'noord' en 'zuidoost' zijn in een groep gezet, die van 'west' worden afzonderlijk gepresenteerd vanwege de grondsoort (veen of klei op veen).

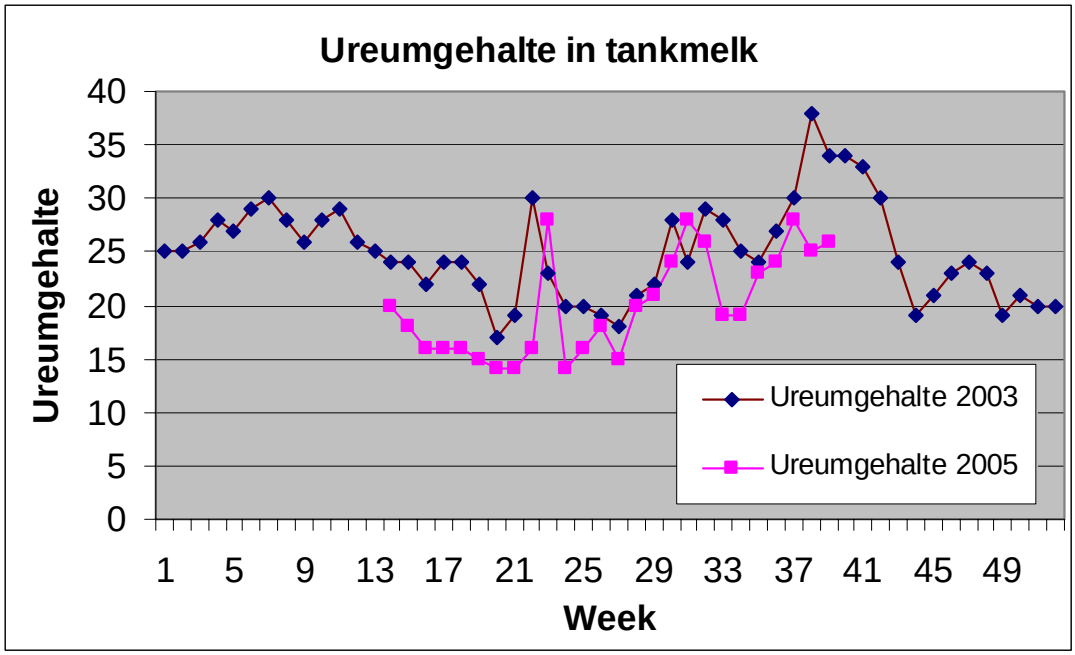
Tabel 2. Ureumgehalten in melk in de zomer van 2005 ten opzichte van de zomer van 2003 in drie regio's voor doelstellers en niet-doelstellers

Regio	noord/zuidoost		west		totaal	
	2003	2005	2003	2005	2003	2005
Doelstellers	24,1	21,4	26,5	23,9	24,7	22,0
Niet-doelstellers	27,4	25,2	24,8	26,0	26,5	25,6
Onbekend	26,0	24,6	31,6	25,9	27,4	25,0

We constateren enkele opmerkelijke verschillen:

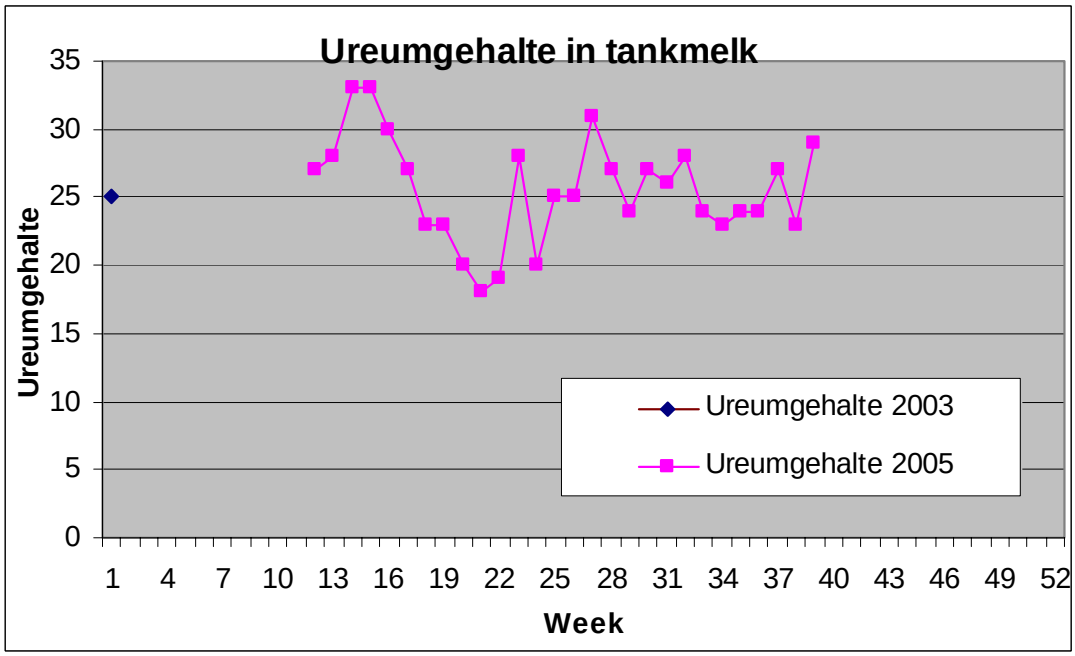
- de doelstellers hebben ten opzichte van de zomer van 2003 een grotere daling in het ureumgehalte in de melk gerealiseerd dan de niet-doelstellers; de resultaten van de groep 'onbekend' komen overeen met die van de 'niet-doelstellers';
- de niet-doelstellers realiseren gemiddeld ongeveer eenzelfde ureumgehalte in melk als het landelijk gemiddelde ureumgehalte: ongeveer 25. Het gemiddelde van de groep 'doelstellers' voor zowel totaal als 'noord'/zuidoost' zit dichtbij bij de cijfers die de bedrijven van 'Koeien & Kansen' laten zien;
- voor 2003 zien we weinig verschil tussen de groepen; het zit overal rond de 25. De groep 'west' wijkt niet eens zo erg veel in ongunstige zin af;
- voor 2005 zien we dat de groep doelstellers uit 'west' wel degelijk meer moeite heeft om een daling te realiseren dan in de gebieden 'noord' en 'zuidoost'. Daaruit blijkt dat de condities om een verlaging van het ureumgehalte te realiseren moeilijker zijn, ook al stellen ze zich een verlaging ten doel. De doelstellers voelen die beperktere sturingsmogelijkheden aan den lijve.

Maatregelen moeten steeds worden aangepast aan veranderende omstandigheden.
Ondernemers weten vaak goed aan te geven waarom iets gebeurde. Ter illustratie het verloop van het ureumgehalte van twee deelnemers met hun verklaring hoe dat gegaan is.

'in mei voerde ik een graskuil met veel ruwe celstof, gecombineerd met grof weidegras. Het ureumgehalte daalde tot 15 maar ook de melkproductie en het eiwitgehalte in de melk gingen omlaag. Later had ik een graskuil met meer ruw eiwit, bovendien gingen de koeien op etgroen (jong gras na het maaien en hergroeien van het perceel) Toen steeg het ureumgehalte in de melk tot 27. De daling daarna werd veroorzaakt door bijvoeding van maïs maar toen die maïs half juli op was, steeg het ureumgehalte weer. Vanaf september voer ik maïsgluten bij wat het ureumgehalte tussen de 25 en 30 bracht'

De tweede deelnemer (de cijfers van 2003 waren niet meer beschikbaar):

'de daling van het ureumgehalte in melk werd eind april ingezet door de bierbostel uit het rantsoen te halen, krachtvoer met minder DVE te gaan voeren en meer maïs te gaan voeren. Dit leidde tot een daling van het ureumgehalte met meer dan 12 punten in zes weken. Half mei gingen we gras bijvoeren van een perceel dat met een grasklaver mengsel was ingezaaid; daarvan steeg het ureumgehalte met meer dan vijf punten. Na enkele dagen was dit gras op en toen daalde het weer. In juli herhaalde zich dit en op de grens van juni en augustus gingen we nat kuilkras bijvoeren en gras van een perceel dat pas was ingezaaid. Ook daarvan steeg het ureumgehalte in de melk'

Motivering om te sturen op het ureumgehalte

Waaróm zijn ondernemers op het ureumgehalte gaan sturen? *Niet eenmaal* wordt het argument ‘verminderen van de ammoniakemissie’ of ‘voorkomen van de bouw van een emissiearme stal’ genoemd. Het boerenbedrijf is complex; melkveehouders moeten met veel zaken rekening houden en ‘onderweg’ gebeuren er soms dingen die gewoon opgelost moeten worden, bijvoorbeeld een graskuil die op moet om de volgende oogst te kunnen opslaan.

De eerste thema’s die in de afweging worden meegenomen, zijn van bedrijfstechnische aard zoals het graslandgebruik, de veevoeding, de diergezondheid, de hoogte van de melkproductie per koe enzovoorts. Daar hangt in eerste instantie het bedrijfseconomisch resultaat en dus het toekomstperspectief van het bedrijf mee samen. Als overheids- en maatschappelijke thema’s daarin gratis meeliften, is dat meegenomen maar extra inspanning wordt daarop niet verricht zolang een melkveehouder daar geen aanleiding toe ziet. Als een melkveehouder dan wat aan de veilige kant blijft, zit hij al snel enkele tot vijf punten hoger voordat hij met maatregelen begint te reageren. En waarom zou hij ook als andere thema’s voor hem geen rol spelen omdat hij er toch niet *individueel* op wordt afgerekend? Zo ongeveer is de gedachtegang van niet-doelstellers: een scherp doel voor het ureumgehalte heeft hij niet voor ogen: het traject waarbinnen hij niet reageert, is behoorlijk breed.

In het complexe geheel van de bedrijfsvoering moeten maatschappelijke en overheidsdoelen voor de melkveehouder een *individueel* belang krijgen dat bedrijfseconomisch concurreert met bedrijfstechnische thema’s. Is de belangstelling voor het ureumgehalte eenmaal gewekt, dan letten melkveehouder er veel beter op omdat ze relaties gaan leggen met diergezondheid, melkproductie alsook op bedrijfsniveau voorziene verbinding van de excretie en de ureum etc. Deze individuele drijfveren zijn belangrijker voor de boer dan collectieve doelstellingen zoals het voorkomen van het moeten bouwen van een emissie-arme stal.

Over de vraag hoe ver het ureum gehalte dan kan dalen, verschillen doelstellers (ongeveer 20) en niet-doelstellers (tussen de 20 en de 30 à 35) van mening alsook over de wijze waarop die doelstelling bereikt kan worden. Sommige deelnemers stellen geen ondergrens: ‘het ureumgehalte is geen doel maar het feit of de koeien het goed doen. Als ammoniak daarin meelift, is dat meegenomen’

Ing. A. van den Ham, LEI-Wur. E-mail: aart.vandenham@wur.nl, tel 0317-484678